

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМКИ ЗРОСТАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

PRIORITY AREAS OF GROWTH OF THE NATIONAL ECONOMY IN THE GLOBALIZATION

У статті розглянуто сучасні процеси зростання національної економіки, залежність від зовнішнього та внутрішнього факторного середовища, яке впливає на формування системи пріоритетів, що відображають багатовекторність та потенціальні можливості окремих сегментів макро- та мезосередовища. Обґрунтовано важливість функціонування як малого і середнього бізнесу, становлення крупних бізнес-структур, які здатні повною мірою використовувати конкурентні переваги країни і завдяки цьому успішно розвиватися на внутрішньому і зовнішньому ринках. Проаналізовано, що державна політика повинна орієнтуватися на підтримку окремих корпоративних структур, які спроможні на виробництво продукції з використанням високих технологій для виходу на світовий ринок, а також для підтримки конкурентоспроможності національної економіки.

Ключові слова: національна економіка, процеси глобалізації, макроекономічне середовище, мезосередовище, державна політика в умовах глобалізації.

В статье рассмотрены современные процессы роста национальной экономики, зависимость от внешнего и внутреннего факторного среды, влияние на формирование системы приоритетов, отражающих многовекторность и потенциальные возможности отдельных сегментов макро- и мезосреды. Обоснована важность функционирования как малого и среднего бизнеса, становления крупных бизнес-структур, которые способны в полной мере использовать конкурентные преимущества страны

и благодаря этому успешно развиваются на внутреннем и внешнем рынках. Проанализировано, что государственная политика должна ориентироваться на поддержку отдельных корпоративных структур, способных на производство продукции с использованием высоких технологий для выхода на мировой рынок, а также для поддержания конкурентоспособности национальной экономики.

Ключевые слова: национальная экономика, процессы глобализации, макроекономическая среда, мезосреда, государственная политика в условиях глобализации.

The article deals with modern processes of national economy growth, dependence on external and internal factor environment, which influences the formation of a system of priorities, reflecting multi-vector and potential opportunities of separate segments of macro and meso environment. The importance of functioning as a small and medium-sized business, formation of large business structures that are able to take full advantage of the country's competitive advantages and thus successfully develop in the domestic and foreign markets are substantiated. It is analyzed that the state policy should be oriented to support individual corporate structures that are capable of producing products using high technologies for entering the world market, as well as to support the competitiveness of the national economy.

Key words: national economy, processes of globalization, macroeconomic environment, meso-environment, state policy in the conditions of globalization.

УДК 330

Головченко О.Ю.

головний спеціаліст відділу іноземних судів
Департамент міжнародних спорів
Міністерства юстиції України

Постановка проблеми. Сучасні процеси зростання національної економіки залежать від зовнішнього та внутрішнього факторного середовища, яке впливає на формування системи пріоритетів, що відображають багатовекторність та потенціальні можливості окремих сегментів макро- та мезосередовища.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні та прикладні аспекти проблем розвитку національної економіки в умовах глобалізації висвітлюються у працях провідних вітчизняних і зарубіжних учених, серед яких такі відомі дослідники, як В. Базилевич, З. Бжезінський, О. Біленький, О. Білорус, А. Гальчинський, Н. Гражевська, Б. Губський, В. Іноземцев, Е. Кочетов, І. Кириленко, Д. Лук'яненко, Ю. Макогон, Ю. Мельник, А. Неклесса, В. Новицький, М. Портер, Р. Робертсон, В. Сіденко, С. Сіденко, С. Соколенко, Дж. Сорос, Дж. Стігліц, А. Філіпенко, А. Чухно та інші.

Зазначимо, що більшість авторів наголошують на значних змінах у функціонуванні макроекономічного середовища під впливом глобальних факторів, які

мають як позитивне, так й негативне спрямування. Але при цьому важливо чітко виокремлювати пріоритетні напрямки зростання національної економіки, враховуючи глобалізаційні зрушення.

Постановка завдання. Метою дослідження є висвітлення сучасних процесів зростання національної економіки, залежність від зовнішнього та внутрішнього факторного середовища, яке впливає на формування системи пріоритетів, що відображають багатовекторність та потенціальні можливості окремих сегментів макро- та мезосередовища.

Виклад основного матеріалу дослідження. Реалії глобального розвитку визначають його дуалістичну природу, безпрецедентні (позитивні і негативні) впливи на макроекономічний розвиток та розробку концептуальних засад державної політики економічної безпеки національних держав. Економічна безпека характеризується збалансованістю і стійкістю до негативного впливу внутрішніх і зовнішніх загроз та сукупністю умов, за яких забезпечується захист національних економічних інтересів [1].

Серед пріоритетних можливостей розвитку національної економіки виділяють саме ті, які впливають на ступінь прозорості та відкритості макроекономічного середовища, розкривають кордони та розширюють зовнішньоторговельні відносини, що в свою чергу, дає можливість:

- за допомогою міжнародного обороту ресурсів збільшити обсяг національного доходу;
- трансформувати традиційний товарообмін у сучасне співробітництво на основі принципів кооперації, інтеграції та всебічної діджиталізації;
- значно підвищити рівень національного виробництва, враховуючи індикатори мобільності;
- оновити сегментне функціонування ринкової інфраструктури;
- раціоналізувати процеси використання трудових, матеріальних та фінансових ресурсів.

Слід зазначити той факт, що глобалізаційні процеси мають також і системні ризики, які характеризуються не тільки економічними чинниками, але й відображають стан соціальних відносин в середині країни, а також за її межами. Високий рівень трудової міграції, особливо в середині ЄС та за його межами, з одного боку уможлиблює вирішення питань безробіття та підвищення добробуту населення, але при цьому підтверджує виникнення проблем соціального характеру (довгострокова відсутність членів родин, ускладнення взаємовідносин між дітьми та батьками), а також економічного – зниження рівня середньої заробітної плати за окремими напрямками діяльності у зв'язку із залученням дешевої робочої сили.

До проблем глобального характеру відносяться міжрелігійні конфлікти, які можуть перерости у військові дії та суттєво вплинути на більшість сфер діяльності вже за межами однієї країни, що віддзеркалюється на внутрішніх та зовнішніх економічних відносинах. Сучасні досить тісні соціально-економічні зв'язки між окремими державами з одного боку підкреслюють пріоритетні можливості розвитку, але з іншого, формують спектр загроз, які можуть принести державі суттєві проблеми та дестабілізацію економічних процесів, а також унеможливити реалізацію програм розвитку.

Можливість участі країни в глобалізаційних процесах є пріоритетним напрямком державної політики, яка повинна враховувати сучасні ризики та розробляти систему інструментів їх зниження або усунення негативних наслідків, при цьому використовуючи потенційні вигоди інтеграційних процесів для трансформації та розвитку національного макроекономічного середовища.

На сьогоднішній день на етапі розвитку світового господарства економічний стан кожної держави напряму залежить від рівня ефективності використання її внутрішніх ресурсів та ступеню інтегрованості країни в світову господарську систему. При цьому найважливішим фактором інте-

грації України до міжнародного господарства є сталий розвиток експорту, що в сучасних економічних умовах залежить від здатності українських підприємств виробляти та реалізовувати товари, які відповідають вимогам та потребам світового ринку. Збільшення обсягів експорту є одним з основних рушіїв економічного зростання країни, оскільки його структура визначає ефективність і конкурентоспроможність національної економіки [2].

Процес формування сегментів конкурентоспроможності країни залежить від потенційних можливостей, ресурсного забезпечення та векторіальної спрямованості державної політики, враховуючи ендогенні та екзогенні фактори.

Необхідно підкреслити що, сприятливі ресурсні та відповідні географічні умови враховуються при розробці пріоритетних напрямків зростання національної економіки, а також можливих шляхів їх реалізації.

Серед досягнутих нересурсних можливостей виділяють технологічні інновації, високий рівень людського потенціалу, логістичні зв'язки між суб'єктами макро- та мезорівня та інші досягнення та здобутки сучасної держави.

Важливо підкреслити, що вибір пріоритетності розвитку національної економіки на основі експорту тільки сировини не забезпечить належний рівень зростання, враховуючи регулярні коливання цін, та зменшить шанси держави потрапити до складу технологічно-розвинутих країн.

Пріоритетні напрямки зростання національної економіки в умовах глобалізації представлені на рис. 1.

Наявність в країні природних ресурсів, у тому числі, корисних копалин в достатній кількості, дає можливість зосередитись на розвитку окремих галузей, що обов'язково відображається та враховується при розробці пріоритетних орієнтирів розвитку та зростання національної економіки. Але при цьому слід пам'ятати, що спрямованість держави тільки на застосування та використання добувних галузей, унеможлиблює стійке зростання національної економіки за допомогою сучасних технологічних методів управління. Глобальні кризові явища сучасності суттєво впливають на результативність добувної промисловості, що, в свою чергу, віддзеркалюється на інших галузях та сферах національного макроекономічного середовища та вимагає від держави трансформації не тільки методів управління, але й зовнішніх та внутрішніх зв'язків.

Негативний вплив на процес виробництва та експорт промислової продукції здійснює коливання світових цін на сировину, що підтверджується результатами відповідних досліджень у міжнародному економічному просторі. Підвищення ролі та значення науково-технічного потенціалу для стійкого зростання національної економіки повинно враховуватись при трансформації сучасної державної політики, яка не може спиратись виключно сировинну спеціалізацію. Зазначений

Рис. 1. Пріоритетні напрямки зростання національної економіки в умовах глобалізації

факт підтверджує необхідність формування системи пріоритетів розвитку національного макроекономічного середовища, які базуються на застосуванні людського капіталу, сучасних технологій, а також на виробництві та експорті наукомісткої продукції з обов'язковим поступовим зростанням її частки.

Зазначимо, що у зв'язку з цим державна політика в умовах глобалізації повинна враховувати наступні аспекти, а саме:

- інструментальна, у тому числі інституційна, підтримка експорту високотехнологічної та наукоємної продукції;
- регулювання цінової конкурентоспроможності національного експорту, а також заміщення товарів імпортного;
- система забезпечення державної підтримки суб'єктів господарювання, діяльність яких пов'язана із галузевою модернізацією, що в майбутньому суттєво вплине на підвищення індикаторів конкурентоспроможності національної економіки;
- виокремлення потенційних галузей, які мають можливість впровадження сучасних технологій та виробництва інноваційних продуктів.

– державне фінансування, залучення інвестицій та всебічна підтримка фундаментальних досліджень, які спрямовані на отримання результатів, які є революційними в науці і техніці.

Оцінка сучасних світових тенденцій свідчить про значне підвищення та розвиток сфери інтелектуальних послуг, які пов'язані з розвитком науки, освіти, інформації, комунікацій, та скорочення частки промисловості і сільського господарства. Саме це підкреслює, що формування економіки інформаційних ресурсів, яка базується на комунікаційно-інформаційній, високотехнологічній і наукомісткій сферах, є важливим фактором розвитку сучасного світу, при цьому машинобудівні, паливно-енергетичні галузі повинні стати надійним фундаментом стійкого зростання, що підтверджує багатоаспектність та мультифункціональність векторного спрямування державної політики.

В сучасних умовах функціонування національної економіки саме раціональне інституційне регулювання та державна підтримка здійснюють суттєвий вплив на зміну структури експортної складової, що знаходить своє відображення у програмах розвитку на макро- та мезорівнях. Залу-

чення до реалізації державних програм іноземних та вітчизняних інвесторів надасть можливість прискорити процес трансформації та модернізації окремих галузей (авіабудування, машинобудування), які з одного боку, мають стратегічне значення для національної економіки, та з іншого – характеризують пріоритетні напрямки, які містять значний експортний потенціал.

Серед важливих заходів державної політики, які спрямовані на реалізацію програми стійкого зростання національної економіки з межах розвитку експорту, можна виділити:

- пільгове кредитування, страхування ризиків щодо експорту конкурентоспроможної готової продукції;
- впровадження системи податкових пільг для суб'єктів господарювання, які здійснюють експортні операції;
- гнучке регулювання транспортних тарифів, що надасть можливість корегувати витрати певних галузей національної економіки;
- поетапне застосування тарифних та нетарифних методів регулювання;
- нормативно-правове регулювання питань експорту високо-технологічної продукції, інформаційний та консультаційний супровід експортно-імпортних операцій;
- значне посилення валютного контролю у зовнішній торгівлі, а також державного моніторингу ефективності зовнішньо-економічних зв'язків щодо їх повної відповідності національним інтересам.

Побудова системи державної підтримки кредитування для експорту продукції окремих галузей повинна здійснюватися на принципах довгостроковості, цільового використання, пільговості та мінімізації ризиків неповернення.

Спрямування державної політики на покращення умов доступу високотехнологічних товарів на зовнішні ринки зосереджується також на регулюванні зовнішньоекономічних договірних відносин, враховуючи фактори глобалізації економік.

Пріоритетним напрямком зростання національної економіки на сучасному етапі є раціональне регулювання імпортних операцій, що забезпечить суттєву підтримку національного виробника в розрізі окремих галузей. Одним із важливих кроків в зазначеному напрямку є перш за все зменшення обсягів імпорту продукції, аналоги якої виробляються вітчизняними суб'єктами господарювання, що в свою чергу значно підвищить рівень економічної безпеки. Програми державної підтримки аграрних підприємств є раціональним вирішенням сучасних продовольчих проблем в країні, враховуючи фактори зовнішнього та внутрішнього середовища та прогресивні глобалізаційні процеси.

Слід зазначити, що розвиток легкої промисловості забезпечує не тільки суттєву частку ВВП, але й забезпечує вирішення окремих соціально-економічних проблем в державі, у тому числі, зниження

рівня безробіття, задоволення попиту та забезпечення населення життєво необхідною продукцією, співпраця з вітчизняними постачальниками тощо.

Взаємодія державних інституцій та суб'єктів господарювання уможливорює раціональність впровадження стратегічних пріоритетів зростання національної економіки, враховуючи національні інтереси, рівень економічної безпеки та сучасні глобалізаційні процеси. При цьому необхідно враховувати, що саме діяльність великих компаній, у тому числі транснаціональних корпорацій, дає можливість впроваджувати інноваційні проекти, які пов'язані з підвищенням екологічності та ресурсозбереження, а також виробництва високотехнологічної продукції.

Підкреслимо, що сукупні валютні резерви транснаціональних корпорацій (ТНК) у кілька разів більше, ніж резерви всіх національних банків. ТНК – це великі бюрократичні корпорації, які долають ризики у межах корпоративної структури, тримають під контролем величезні грошові потоки, виступають в якості підрядників на державному рівні, залучають технології світового класу. В Україні функціонують іноземні ТНК, які з'явилися на початку 90-х років. Перш за все вони направили діяльність в головні сегменти ринку – товари повсякденного попиту, продукти харчування, бензин, тютюнові вироби, де позиції національних виробників були найбільш слабкими [3].

Висновки з проведеного дослідження. Враховуючи даний факт необхідно підкреслити, що для сталого зростання національної економіки важливим є функціонування як малого і середнього бізнесу, так й становлення крупних бізнес-структур, які здатні повною мірою використовувати конкурентні переваги країни і завдяки цьому успішно розвиватися на внутрішньому і зовнішньому ринках. Державна політика повинна орієнтуватися на підтримку окремих корпоративних структур, які спроможні на виробництво продукції з використанням високих технологій для виходу на світовий ринок, а також для підтримки конкурентоспроможності національної економіки.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Тимошенко О.В., Олешко А.А. Державна політика економічної безпеки в умовах глобальної нестабільності. Журнал Економіка та держава. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/9_2018/6.pdf
2. Табачкова Н.А. Українські реалії та перспективи сталого розвитку в умовах глобалізації економіки. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2016. Вип. 6(3). С. 71–74. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2016_6%283%29_18
3. Немировська О.В. Аналіз та оцінка економічної діяльності ТНК в Україні. Ефективна економіка. 2014. № 12. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3643>